

ΤΑ ΠΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΠΑΠΠΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΗ

Ήταν Αβγουστος μήνας. Τὰ σταφύλια ώριμα, τα σῦκα μελάτα, κ' ἡ ἔληξ ἀρχίζανε νὰ κιτρινίζουσε στὰ ψηλά ψηλά κλωνιά. Ἡ ρίγανη καὶ τὸ θυμάρι μοσκοβολούσανε στὰ βουνὰ τριγύρω, καὶ κάνανε τὴν ἀναπνοὴ τοῦ ἀνθρώπου σωστὴ ἀπόλαψη.

Τὴ ξέοχη ἦταν κείνη! Ποιὰ ἄλλη τέτοια εἶδα στὸν κόσμο! Πρῶτες, καὶ πάλι πρῶτες ἀγάπες! Τίποτε δὲν σὰς ξεπερνᾶ. Μένετε πάντα μέσα στὸ νοῦ μου, ὅσο κι' ἂν γεράσουμε, ὅσο κι' ἂν πάθουμε, κι' ἀχτινοβολᾶτε ἀπάνω στὴν ἀχαρὴ τὴ ζωὴ μας.

Ἡ πιὸ γλυκεῖα ὥρα τῆς ἐξοχῆς ἐκείνης δὲν ἦταν μῆτε τὴν αὐγὴ, ποὺ χαμογελοῦσαν τὰ βουνὰ καθὼς τᾶθλεπε ὁ ἥλιος, μῆτε τὸ μεσημέρι, ποὺ μᾶς ξεκούφαινε ὁ τζίτζικας, μῆτε τὸ βράδυ, ποὺ κατεβαίναμε στὸ γιαλὸ καὶ βλέπαμε τὰ ψάρια ποὺ πηδούσανε στὸν ἀέρα σὰ νὰ μὴν τὰ χῶρουσε ἡ θάλασσα. Ἡ καθατὸ ὥρα ἐδῶ πέρα ἦταν τὴ νύχτα, στὸ περιβόλι τοῦ πύργου, κάτω ἀπὸ τὶς βυσιινιές, πλάγι στὴ βρύση, τὴν ἀσώπαστη βρύση, ποὺ μαζὺ μὲ τὰ βαθράκια, μὲ τὰ κουδούνια τῶν κοπαδιῶν τριγύρω, καὶ μὲ τὸ σιγανὸ μουρμουρητὸ τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἐπαιζαν τὴ γλυκύτερη μουσικὴ ποὺ ἀκούστηκε. Καὶ ξέχασα τὸ καλύτερο ὄργανό τῆς: τὶς τρουξαλλίδες ποὺ σφυρίζανε μέσα στὰ χόρτα μὲ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ τζίτζικα, μὰ ὄχι καὶ μὲ τὸ θάρρος του· τὸ τραγοῦδι τοὺς ἦταν ντροπαλὸ, τρυφερὸ καὶ ἡσυχὸ σὰν τὶς ξαυτερες ἐκείνες νυχτιές.

Σὰν περνοῦσε ἡ ὥρα λιγάκι, γύριζε καὶ τάγέρι ἀπὸ τὴ στεριά, «κατέβαζε ὁ ντερές», καθὼς λέγαμε, καὶ μᾶς παρέχυνε μὲ μιὰ δροσιὰ, ποὺ καὶ γέρος νὰ ἦσουν ξανάνειωνες. Οἱ λεῦκοι κοντὰ στὴ βρύση ἦσαν οἱ πρῶτοι ποὺ μᾶς μνηνοῦσαν αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἀγεριοῦ, μ' ἓνα δαιμονισμένο καὶ βαθὺ βοητὸ.

Ἐκεῖ περνοῦσαμε τὶς βραδυές μας τὸ καλοκαίρι. Ἐκεῖ ἀκούστηκαν πολλὰ παραμῦθια, καὶ πολλὰ τραγοῦδια. Ἐκεῖ οἱ γέροι μας πολεμοῦσαν ποιὸς νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἄλλονα στὸ θυμητικὸ, καὶ ποιὸς νὰ πῆ τις πιὸ παλῆς καὶ τις πιὸ νόστιμες ἱστορίες. Καὶ σὰν κουράζονταν οἱ γέροι, ἀρχινοῦσαν τ' ἀγόρια κ' ἡ κοπέλλες τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ παιγνίδι. Ὡσπου ἤρχονταν ὁ ψαρός (ἔτσι ἔλεγαν τὸν ὕπνο) καὶ μᾶς ἐπαιρνε ἓναν-ἓναν.

Κοντὰ σὲ κείνο τάξεχαστο περιβόλι εἶχε κι' ἓν' ἀμπελάκι, μ' ἓνα καλύβι στὴν κώχη. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ καλύβι καθότανε μοναχὸς τοῦ καὶ κάπνιζε τὸ τσιμπουκάκι τοῦ ἓνας γέρος παππᾶς, ὁ Παππᾶ - Σωφρόνιος.

Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέσῃ, πολὺ ὡμορφος δὲν ἦταν ὁ Παππᾶ - Σωφρόνιος, ἦταν καὶ γεμάτος παραξενιές. Ντελὴ Παππᾶ τονε λέγανε στὸ χωριὸ. Μύτη σὰν ὄρνιου, γένεια σὰν τράγου, ἄσπρα στὶς ἄκρες καὶ κίτρινα γύρω στὸ στόμα ἀπὸ τὸ κάπνισμα, πρόσωπο ζαρωμένο καὶ λιοκαμμένο, μάτια ποὺ σπιθοβολούσανε, ἴσως ἀπὸ τὸ πολὺ κρασί — νὰ ὁ Παππᾶ - Σωφρόνιος.

Σὰ λειτουργοῦσε στὴν ἐκκλησιά του, μᾶς τρόμαζε μὲ τὴ ραγισμένη φωνὴ του. Σὰ διάβαζε τὶς εὐκές του, ἔλεγε καὶ πρόσταζε τοὺς ἐργάτες τοῦ ἀμπελιοῦ του. Κι' ὅλο μὲ τὰ χτήματά του εἶχε νὰ κάνῃ.

Μὲ τὸ ν' ἀγαποῦσε τὰ χωραφάκια τοῦ ὁ παππᾶς μας θαρρῶ πὼς δὲν κολαζότανε καὶ πολὺ. Αὐτὸ τάλαιφρὸ τὸ ψεγάδι τῶχουνε μερικοὶ μας παππάδες, κ' εἶνε μὰ τὴν ἀλήθεια νὰ τοὺς ζηλεύῃ κανένας. Στὸ χωριὸ καλιμάφκι, στὸ χωράφι σκούφια καὶ κλαδευτήρι. Χίλιες

«... Κάθε λαὸς πρέπει νὰ ἔχη τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ μὴν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλον, ἀλλὰ νὰ ἔνῃ δύνανται μόνος του νὰ ὑπερασπισθῇ· τότε ἓνας τέτοιος ὑπερήφανος καὶ ἰσχυρὸς λαὸς εἶνε καὶ γιὰ φίλος χρήσιμος».

I. ΜΕΤΑΞΑΣ

(Ἀπὸ τὸν λόγον του εἰς τὸ συλλαλητήριον τῆς Θεσσαλονίκης τῆς 25ης Ὀκτωβρίου 1936).

φορὲς καλύτερη διδαχὴ ἀπὸ κείνες τὶς φαρδομάνικες ποὺ ἀκοῦμε στὸν ἔξω κόσμῳ.

Ὁ Παππᾶ - Σωφρόνιος ἦταν ἀγράμματος, παράξενος, σκαρτάδος· τέσσερα δὲν τὸν ἐμελλε γιὰ τὸν κόσμῳ. Μιὰ τῶρριχε στὸ γλέντι μὲ κοσμικοὺς, μιὰ γινότανε καὶ ἀπὸ τὸν Ἄη Ἀντώνη πιὸ ἅγιος. Σὰν τὸν ἐπιαναν ἡ παραξενιές του, περίπαιζε τὸν καθέναν καὶ κανέναν δὲν πίστευε. Χάζι τὸν ἔκανα σὰν τὸν παρακαλοῦσε καμμιά γρηὰ νὰ γράψῃ καὶ τάντροῦ τῆς τῶνομα καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ στὴ λειτουργία, κι' αὐτὸς χαμογελοῦσε κατόπι τῆς μ' ἓνα παμπόνηρο τρόπο, σὰ νὰ τῆς ἔλεγε πὼς τάχατες τώρα μᾶς ἔβαλες καὶ σὺ γνῶσι!

Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ καθοῦμαστε στὸ περιβόλι τοῦ πύργου μιὰ βραδυὴ καὶ μισοκοιμούμαστε, εἶπε ἓνας μας:

— Ἄς φωνάξουμε τὸν Παππᾶ - Σωφρόνιο νάρθη νὰ μᾶς ξυπνήσῃ. Ἐνα κρασάκι, καὶ θάρχιση νὰ λήῃ.

Σὲ λιγάκι τὸν εἶχαμε καθισμένο διπλοπόδι στὴν πεζούλα, μὲ τὸ τσιμπουκάκι του, καὶ μὲ τὸ κρασί στὸ πλάγι. Ἀγαποῦσε πάντα νὰ διηγᾶται πράματα ποὺ τὰ πρόφθασε αὐτὸς μοναχὸς καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Μὰ τὴ βραδυὰ ἐκείνη πολλὰ λόγια δὲν εἶχε. Συλλογισμένως ἐφαίνονταν.

— Τί ἔχεις δάσκαλε, καὶ δὲ μᾶς μιλάς ἀπόψε; Τὰ μαζούλια πᾶν καλά.

— Αἶ, παιδιὰ μου, ἔβαλα καὶ γὼ σήμερα γνῶσι. Πάει ἡ καυμένη ἡ θειά Δαφνούλα! Ὁ ἴδιος τὴν ἔθαψα. Τοῦ κάκου γύρεψα νὰ τὸ δῶ τὸ χαμογέλιο τῆς νειότης τῆς, καθὼς ποὺ τᾶθλεπα μέσα στὸ νοῦ μου.

Ἐμεῖς ποὺ τὴν ξέραμε τὴ θειά Δαφνούλα, τὴ χήρα τοῦ μπάρμπα Λεφτέρη, ποὺ πλακώθηκε στὸ σεισμό, γιὰτὶ ἦτανε μεθυσμένος καὶ δὲν πρόφτασε νὰ ξεφύγῃ, καὶ τὴν ἄφησε ἐξῆντα χρονῶ χήρα, καὶ κουβαλοῦσε νερὸ στὸ μπουστάνι τῆς, καὶ μᾶς ἔφερε τρουφαντὰ, καὶ τῆς δίναμε πότε ψωμί, πότε ροῦχα, τί ἄλλο μπορούσαμε νὰ κάνουμε παρά νὰ ξεσπάσουμε στὰ γέλια, καθὼς ἀκούσαμε τὸν Πάτερ Σωφρόνιο νὰ μᾶς μιλάῃ ἔτσι γιὰ τὴ γρηὰ ποὺ συχωρέθηκε κείνη τὴν πρωινή;

— Αἶ, παιδιὰ μου, γελᾶτε σεῖς, μὰ ποῦ νὰ ξέρετε, ποῦ νὰ ξέρετε!

Καὶ λόγιαζε πρὸς τὸ χωραφάκι τῆς θειά Δαφνούλας.

Μὴ μπορῶντας νὰ μαντέψουμε τὸ τί ἔτρεχε, κυττάξαμε ἓνας τὸν ἄλλονα μ' ἓνα κρυφὸ γνέψιμο. Ὑστερα βλέποντας ἐγὼ πὼς μισοδάκρυζαν καὶ τὰ μάτια του, συλλογίστηκα πὼς κάτι ἀληθινὸς πόνος θὰ τὸν τρώῃ, καὶ τοῦ λέω:

— Πές μου το, δάσκαλε, τί εἶνε ποὺ σὲ κάνει καὶ λυπᾶσαι ἔτσι; Ὡς τώρα μᾶς ξεμολογοῦσες τουλόγου σου, ἄς σὲ ξομολογήσουμε καὶ μεῖς τώρα· δικοὶ καὶ γειτόνοι εἴμαστε, κανένας ἄλλος δὲν εἶνε δῶ παρά ὁ Θεὸς καὶ μεῖς.

Γύρισε τότες καὶ μᾶς εἶδε μὲ πιὸ χαρούμενη ὄψη, καὶ μᾶς εἶπε τὴν ἀκόλουθη ἱστορία:

— Ναί, θὰ σὰς τὸ πῶ, παιδιὰ μου, θέλω νὰ σὰς τὸ πῶ· τώρα, ποὺ πάει καὶ κείνη, θὰ πάω καὶ γὼ γλήγορα πειά. Ἄλλο δικὸ δὲν ἔχω ἀπὸ σὰς. Οἱ δικοὶ μου ὅλοι ἦτανε στὴ

Σέρρα. Τί γενήκανε, Θεὸς τὸ ξέρει. Πενήντα χρόνια τώρα!

»Σὰν ξέπεσα στὸ χωριὸ τοῦτο εἴκοσι χρονῶν παιδί, μὲ πῆρε στὸ μαγαζὶ τοῦ κάτω στὴ σκάλα ὁ μπάρμπα Γιάννης, ποὺ παντρεύτηκε καὶ πῆρε τὴ Ρεγινούδα, τὴν ἀδερφή τοῦ Χατζῆ Γληγόρη, ποὺ τὸν ἔκοψαν οἱ Τοῦρκοι γιὰτὶ μᾶς ἔκαμε τὴν ἐκκλησιά μιὰ πῆχυ πιὸ ἀψηλὴ ἀπ' ὅ,τι ἔλεγε τὸ φερμάνι. Πῆρε τότες καλὴ προίκα ὁ μπάρμπα Γιάννης. Μὰ στὸ τέλος, ἄλλο ἀπ' αὐτὸ τὸ χωραφάκι τῆς θειά Δαφνούλας δὲν ἔμεινε.

θαρέσωμε, 'σάν λαγὸ 'ς τὸ καρτέρι. Σούτ!... χίλιαις δραχμαῖς 'ς τὸ κεμέρι ὁ καθέννας...

Μοῦ φάνηκε σάν νάνοιξαν τὰ οὐράνια 'μπροστά μου καὶ πῆγα νὰ φιλήσω τὸ Μίλτο!... Χίλιαις δραχμαῖς γιὰ τὸ πουγι ἐνὸς χωροφύλακα ἦτον κάτι τι, χῶρια ἢ τιμὴ καὶ τὸ γαλόνι!

Ὁ Μίλτος δὲν εἶχε ἀρσενικά παιδιὰ, μονον μιὰ κόρη τὴν Κατερίνα, δεκαεπτὰ χρονῶν λυγερὴ, ὠμορφὴ σάν τὸ κρῦο νερό. Ἡ κερά Μίλταινα ἦτον σὲ μιὰ συμπεθέρα τῆς ποῦ κοιλοπόναγε τὸ κορίτσι ἐτοίμασε τὸ φαί. Μὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, οὔτε φαί, οὔτε κρασί ἐνοιωσα ἐκεῖνο τὸ θράδυ, ὁ νοῦς μου ἦταν 'ς τὶς χίλιαις δραχμαῖς καὶ 'ς τὸ γαλόνι τοῦ ὕπνουμοτάρχου.

Τρώγοντας ἐμιλούσαμε γιὰ τὴ δουλειὰ μὲ μιὰ λόγια γιὰ νὰ μὴ πάρη εἶδησι τὸ κορίτσι καὶ τρομάξη γιὰ τὸν πατέρα τῆς. Μ' αὐτὴ, σάν νὰ 'μπήκε 'ς τὸ νόημα, μὰς κύτταζε μέσα 'ς τὸ στόμα μὲ παράξενα μάτια καὶ τόσο ἦτον συγχυσμένη, ποῦ τὰ χέρια τῆς ἔτρεμαν καὶ ἔρριξε κάτω ἕνα τσανάκι. Ὁ Μίλτος δὲν τὸ παρετήρησε, ἐγὼ τὸ παρετήρησα — ἡ δουλειὰ ἐνὸς χωροφύλακα εἶνε νὰ τὰ κυττάξη ὅλα! Λέω τοῦ Μίλτου:

— Δὲν στέλνεις τὸ κορίτσι νὰ κοιμηθῆ; Τί μὰς χρειάζεται;

— Ἀλήθεια, λέγει, Κατερίνα, σῦρε μέσα καὶ πέσε!

Ἡ Κατερίνα ἔσκυψε τὸ κεφάλι, εἶπε καληνύχτα κ' ἐμπήκε 'στὴν πλαγιὴν κάμερη, σφάλησε καὶ τὴν πόρτα 'πίσω τῆς. Ποῦ νὰ περάσῃ ἢ ὦρα: χρόνος μοῦ φαινότανε ἀπὸ τσιγάρο 'ε τσιγάρο πῆγαινα καὶ γύριζα ἀπάνω κάτω. Ὁ Μίλτος πειὸ ἡσυχος λαγοκοιμῶταν μὲ τῶνα 'μάτι στρωμένος χάμου. Μὲ τὰ πολλὰ τὸ 'ρολόγι μου ἔδειχνε δέκα καὶ μισό.

— ὦρα εἶνε πλειὰ, λέω τοῦ Μίλτου.

— ὦρα, λέει κ' αὐτός.

Ξεκρέμασε ἀπ' τὸ καρφὶ τὸ καρυοφύλλι του καὶ κύτταζε κοντὰ 'ς τὸ λυχναρι τὴ φωτιά. Ἔβαλε κ' ἕνα κουμπουρι 'ς τὸ σελάχι. Ἐγὼ πῆρα τὴν καραμπίνα μου μὲ νάχα, ἀφησα τὴν σπαθολόγχι γιὰ νὰ μὴ θροντᾶ καὶ πιάνεται 'ς τὰ κλαριά. Πίστε 'ς τὸ ζωνάρι εἶχα πάντα ἕνα μικρὸ δίκαννο πιστόλι ποῦ μοῦ εἶχε χαρίσει ἕνας Ἐγγλέζος περιηγητῆς — τεφάρικι πράμμα!...

Κουκουλωμένοι μὲ τὶς κάπαις ἀπ' τὸ κεφάλι θγήκαμε ἀπ' ἀγάλια ἀγάλια 'ς τὰ σκοτεινά. Ἔβρεχε ὄλοένα ἄλλο δὲν ἀκούοταν παρά ἡ βροχὴ πῶπεφτε πισσιλιστὰ 'ς τὰ κεραμίδια καὶ 'ς τὶς πέτρας. Ὁ Μίλτος 'πῆγαινε 'μπροστά, ἐγὼ ἀπὸ κοντὰ. Πήραμε ἕνα κατηφορικὸ μονοπάτι, ὕστερα λοξέψαμε μέσα 'ς τὰ ρουμάνια. Ὁ Μίλτος κοντοστάθηκε ' ἐζύγωσα κοντὰ του.

— Φτάσαμε, μοῦ λέει σιγαλὰ 'ς ταυτί ' ἐδῶ πίσω ἀπ' τὰ μεγάλα λιθάρια 'ς τὴ σπηλιά τοῦ λύκου εἶνε χωμένος. Θὰ ζυγώσουμε σκυφτοὶ ὁ ἕνας πλάι 'ς τὸν ἄλλον μὲ σηκωμένα τὰ τουφέκια. Ἄν πάρη χαμπάρι καὶ ρίξη πρῶτος αὐτός, θὰ τραβήξωμε καὶ οἱ δυὸ ἀπάνω 'ς τὴ φωτιά. Ἄν δὲν πάρη χαμπάρι, ρίξε εὐθὺς ἅμα ρίξω. Ὅπως εἶπε γίνηκε ἀνασῆκωσα τὸ λύκο τοῦ τουφεκιοῦ πατώντας τὸ σκαντάλι γιὰ νὰ μὴν κἀνη κρότο καὶ μὲ τὸ τουφέκι ἐ π ἰ σ κ ο π ῶ ἀκολουθοῦσα τὸν Μίλτο. Αὐτὸς ἐπῆγαινε 'ς τὰ δεξιά μου μὲ μικρὰ καὶ κομμένα θήματα. Πρὶν προφτάσω νὰ πῶ τοῦ Μίλτου πῶς κάτι 'σάν νὰ σαλεύθηκε ἀπ' τὸν κρότο μὲς 'ς τὸ σκοτάδι, μπάμ! ἀκούω δίπλα τὸ τουφέκι του, μπάμ! τραβῶ κ' ἐγὼ ἴσα ἐμπρός.

Ὁ Μίλτος εὐθὺς 'σάν ἀδειασε τὸ τουφέκι, ἐρρίχθηκε μὲ τὸ χαντζάρι. Εἶχε ὑποψία μήπως ὁ ληστής δὲν ἔμεινε 'ς τὸν τόπο καὶ μὰς θαρέση. Μὲ μιὰς εὐρέθηκα κ' ἐγὼ κοντὰ του. Μὲ τὸ πόδι μου πάτησα ἕνα κορμὶ σωριασμένο κάτω καὶ τυλιγμένο 'ς τὴν κάπα. Ὁ Μίλτος τοῦ κτυποῦσε 'ς τὰ τυφλα. Τὸ κλώτσησα κ' ἐκύλισε σάν ἀσκή.

— Μὴ σκουριάζῃς ἀδικὰ τὸ μαχαίρι, τοῦ λέω, εἶνε κουφάρι πειά...

Ἔβρεχε ὄλοένα. Ὁ Μίλτος εἶχε πάρη 'ς τὸ σελάχι τοῦ δαδὶ πισσωμένο. 'Σ τὸν κόρφο τῆς κάπας τοῦ ἔσακμάκισσε καὶ τ' ἀναίψε. Ἐγὼ καρτέραγα μὲ τὸ πόδι ἀπάνω 'ς τὸν σκοτωμένο καὶ τὸ δίκαννο πιστόλι 'ς τὸ χέρι γυρισμένο ἀ-

πάνω του. Ἄμα σάλευε θὰ τοῦ φύτευα δυὸ θόλια — μὰ οἱ πεθαμένοι δὲν σαλεύουν πλειὰ παρά σάν θρυκολακιστοῦν.

Ὁ Μίλτος σκυφτὸς ἐζύγωσε τὸ ἀναμένο δαδὶ καὶ ἀνασῆκωσε τὴν κάπα... Παναγία Προυσιώτισσα! Τὸ κουφάρι ποῦ εἶχαμε 'μπροστά μας δὲν ἦτον τοῦ Ἀγγελόγιαννου — ἦτον... ἦτον τῆς Κατερίνας, τῆς κόρης του. Ὁ δύστυχος πατέρας μ' ἕνα μουγκρητό, 'σάν λαθωμένο μοσχάρι, ἔπεσε ἀπάνω 'ς τὸ ἄψυχο καὶ 'ματωμένο κορμί τὸ δαοὶ ἐσβύσθηκε 'ς τὴ ὄρεμμένη γῆ.

Κ' ἐγὼ δὲν ἤξερα ποῦ 'θρικόμουν ὁ νοῦς μου πῆγε νὰ σαλέψη. Ἐμαρμαρῶσα ἐκεῖ ὀρθὸς ἀκούοντας τὸ γογγυτὸ τοῦ Μίλτου. Καὶ ἔξαφνα ἀντὶ νὰ τοῦ 'μιλήσω, ἀντὶ νὰ κανῶ κάθε ἄλλο γνωστικώτερο ποῦ 'μποροῦσε νὰ μοῦρθη 'ς τὸν νοῦ, ἔφυγα σάν τρελλός. Γιὰ κάμποσο γύριζα μέσα 'ς τὰ ρουμάνια χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ πηγαίνα. Ὑστερα ἀρχίσα νὰ ρχωμαι 'ς τὰ λογικά μου. Συλλογίσθηκα νὰ πάω 'ς τὸ χωριὸ νὰ δώσω εἶδησι. Μὰ ὡς ποῦ νάβρω τὸ δρόμο ἔκαμα γύρους κ' ἀλλόγυρους 'ς τὰ πλαγιά τοῦ βουνοῦ καὶ κάτω τὸν Ἀσπροπόταμο ποῦ γυάλιζε. Τότε παίρνω πλειὰ διπλὸ δρόμο φτάνω λαχανιασμένος. Κοντοστέκω νὰ παρῶ ἀνασασμὸ ἅμα 'μπήκα 'ς τὸ χωριὸ καὶ ὕστερα ἀδειαζῶ δυὸ πιστολιαῖς 'ς τὸν ἀέρα καὶ ἀρχίζω νὰ φωνάζω.

— Χωριανοί, βοήθεια, βοήθεια!

Ὁ κόσμος ὅλος σηκώθηκε 'ς τὸ ποδαρὶ οἱ σκύλοι ἐγαυγίζαν. Ἐδῶσα νὰ καταλάβουν τί εἶχε γείνη' εἴκοσι, τριάντα νομάτοι ἀρπαξαν τ' ἄρματά τους καὶ ἔτρεξαν 'ς τὴ σπηλιά τοῦ λύκου. Ἐγὼ δὲν εἶχα δύναμι νὰ πάω μαζί τους. Ἡ Μίλταινα ἀκούσε τὸ σκοτωμὸ τῆς κόρης τῆς κ' ἔπεσε ξερὴ καὶ λιγοθυμισμένη.

Ὁ εἰσπράχτορας, οἱ ἄλλοι χωριανοὶ μαζευμένοι γύρω μου, 'μιλοῦσαν, φώναζαν Κανέννας δὲν 'μποροῦσε νὰ καταλάβῃ πῶς 'ς τὸν τόπο τοῦ Ἀγγελόγιαννου θρέθηκε ἡ Κατερίνα ἡ κόρη τοῦ Μίλτου.

Γ'

Κοντὰ ἐχάραζε ὅταν ἐρῆθασε πρῶτο ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποῦ πῆγαν 'ς τὴ σπηλιά κ' ἔφερε τρία χαμπάρια, πῶς ἡ Κατερίνα εἶνε σκοτωμένη ἀπὸ τὸ θόλι ποῦ τὴν κέρασε κατάκαρδα, κ' ἔχει καὶ πέντε μαχαιριαις, πῶς ὁ Μίλτος ἔχασε τὰ λογικά του καὶ πῶς ἔπιασαν ζωντανὸν τὸν Ἀγγελόγιαννο 'λίγο παρά 'κεῖ ἀπὸ τὸν τόπο ποῦ σκοτώθηκε ἡ κόρη τοῦ Μίλτου.

Σὲ 'λίγο ἦρθαν καὶ ἄλλοι.

Ἐφεραν τὴ δυστυχισμένη

Κατερίνα σηκωτὴ καὶ τὴν ἄησαν κάτω, 'ς τὴ μέση τοῦ σπητιοῦ τῆς. Ὁ ληστής ὁ δευτερός, χλωμὸς ἀπ' τὴν πληγὴ, ἔσκυψε τὸ κεφάλι κάτω κ' ἐκύτταζε τὸ ἄψυχο κορμί. Αὐτὸς ὁ φονηᾶς, τὸ θηρίο, εἶχε διακρῦα 'ς τὰ μάτια. Ὅταν τὸν ἦρσαν δὲν ἔφερε καμμιάν ἀντίτασι πέταξε μόνος του τάρματα ἀπ' τὸ σελάχι, σταύρωσε τὰ χέρια καὶ εἶπε:

— Τώρα σκοτώστε με ἀδέφωρα!

Ἄλλη ἀρχὴ δὲν ἦταν 'ς τὸ χωριὸ, τὸν παράδωσαν 'ς τὸν πάρεδρο καὶ 'ς ἐμένα. Τὸν ρωτῶ:

— Μωρὲ, πῶς εὐρέθηκε τὸ κορίτσι 'ς τὸν τόπο σου;

Μοῦ ἀποκρένεται ξάστερα:

— Σάν μ' ἀφησαν οἱ σύντροφοί μου λαθωμένον, ἔλεγα πῶς θὰ πεθάνω 'σάν σκυλὶ μὲς 'ς τὴ σπηλιά. Πέρασα μιὰ μέρα καὶ μιὰ νύχτα χωρὶς φαί καὶ νερό καρτέραγα τὸ χάρο νὰ μὲ λυτρώσῃ καὶ δυὸ τρεῖς φοραῖς ἔφερα τὸ κουμπουρι 'ς τὸ στόμα, μὰ πάλι ἐδειλίασα — κάλλια νὰ μὴν δειλιάζα! Ἐάφνω ἀκούω περπάτημα τὴ δεύτερη αὐγὴ ἔξω ἀπ' τὴ σπηλιά. Θὰ φωνάξω, λέω, καὶ ὅ,τι γίνῃ ἄς γίνῃ. 'Σ τὴν φωνὴν μου τὴν ξεψυχισμένη ἀποκρίνεται τρομαγμένη φωνὴ κοριτσιοῦ. Ἐκεῖ ποῦ πρόσεμα νὰ ἰδῶ τὸ χάρο νὰ μοῦ πάρῃ τὴ ζωὴ, θλέπω τὴν Κατερίνα ποῦ ἤρχουνταν νὰ μοῦ δώσῃ ζωὴ. 'Σ τὴν ἀρχὴ φοβήθηκε, μὰ 'σε 'λίγο ἀναθάρρεψε μούφερε φαί νερό, πανὶ γιὰ τὴ λαθωματ.χ μου καὶ κάτι ἀλοιφαῖς ἀπ' τὸ χωριὸ. Ἡρχουνταν κάθε μέρα καὶ μ' ἔβλεπε, ὅταν πῆγαινε 'ς τὴ στάνη. Μ' ἐσυμπόνεσε 'ς τὰλήθεια ἡ δύστυχη! Τὴ νύχτα σήμερα ὅτι σφάλησα τὰ μάτια, ἀκούω τὸ σημάδι τῆς Κατερίνας δυὸ λιθάρια νὰ χτυποῦν τῶνα μὲ τὰ-

(Συνέχεια στὴ σελίδα 53)

ΛΙΛΛΑ! ΛΙΛΛΑ! ΛΙΛΛΑ!...

(Συνέχεια από τη σελίδα 51)

να τους πή τί καύμος τόν βασάνιζε. 'Εκείνος είχε το μυστικό του θαθεία θαμμένο στην καρδιά του...

Σιγά-σιγά πέρασε και ο χειμώνας. Τά χιόνια έλωσαν, τά ποτάμια άρχισαν να ψιθυρίζουν και πάλι τó άτέλειωτο τραγουδί τους και τ' όνομα «Λιλλά» είχε χαθή άπ' όλα τά μερη όπου τó χάραξε ó 'Ιθάρ. Αυτό, όμως, δέν τόν πείραζε. Γιατί τó αγαπημένο όνομα τó έλεγαν τώρα τά πουλιά που κελαιδούσανε στις πράσινες φυλλωσιές τών δέντρων, τó γλυκό άεράκι που φυσούσε ανάμεσα στις καλάμιές τής λίμνης.

Λιλλά! Λιλλά! Λιλλά!...
'Ολόκληρη ή φύσις γλυκοψιθύριζε τ' όνομα αυτό...

Μιά φεγγαρόλουστη νύχτα, ó 'Ιθάρ ξαναπήγε και κάθησε στην άκρη τής λίμνης, που του θύμιζε τήν περασμένη του εύτυχία. Ξαφνικά, μέσα στην νυχτερινή σιγή, άκούστηκε τó τραγουδί ένός πουλιού. 'Ο 'Ιθάρ άνατρίχιασε. Τέντωσε τó αυτί του... Ναι, δέν ύπήρχε καμιά άμφιβολία ότι και τó πουλί καλούσε τήν μικρή πριγκήπισσα:

— Λιλλά! Λιλλά! Λιλλά!...
'Η καλάμιές που πλαισίωσαν τήν λίμνη άρχισαν κι' αυτές να ψιθυρίζουν ένα όνομα:

— Λιλλά! Λιλλά! Λιλλά!...
'Ο 'Ιθάρ νόμιζε πως έβλεπε όνειρο. 'Αναρωτήθηκε άν ή φωνές αυτές ήσαν έξωτερικές ή άν έβγαίνουν άπό τήν καρδιά του. Μά όταν πρόσεξε καλύτερα, βεβαιώθηκε ότι και τó πουλί, και τó άεράκι και ή καλάμιές καλούσανε κείνη τήν νύχτα τήν πριγκήπισσα:

— Λιλλά! Λιλλά! Λιλλά!...
Και τότε, ó 'Ιθάρ είδε τήν μικρή φίλη του να προβάλλη μέσα άπό τήν άσημένια επιφάνεια τής λίμνης! Ναι, ήταν ή Λιλλά, εύθυμη και γελαστή, ντυμένη χωριατοπούλα... Και είχεν άπλωμένα τά χεράκια της προς τόν 'Ιθάρ, σαν να τόν καλούσε αυτή κοντά της...

— Λιλλά! ξανάρθες;... ψιθύρισε ó 'Ιθάρ.
Σηκώθηκε όρθιος και άρχισε να προχωρή προς τó μέρος τής πριγκήπισσας...

Τό νερό τής λίμνης έφτασε στά γόνατά του, στην μέση του, στό λαιμό του, χωρίς ó 'Ιθάρ να καταλάβη τίποτα... Ναι, μερικά άκόμη θήματα και θά θρισκότανε κοντά στην πριγκήπισσα...

.....
Πάνω άπό τά νερά τής λίμνης, που τά λούζει τó φώς του φεγγαριού — και που σκεπάζουν τώρα ένα μικρό πτώμα... — τó πουλί, τó άεράκι και ή καλάμιές έξακολουθούν να ψιθυρίζουν με γλυκό παράπονο:

— Λιλλά! Λιλλά! Λιλλά!...

Πρίγκηψ ΜΠΟΓΙΝΤΑΡ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ

Ο ΑΓΓΕΛΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

(Συνέχεια από τη σελίδα 12)

λο τρεις φορές και πάλι τρεις. Κατάλαβα πως κάτι κακό μήνυμα φέρνει τέτοια ώρα με τέτοιο καιρό. — 'Ιχ το Θεό, μου λέει, φεύγα και χάθηκες. 'Ο πατέρας μου σε ξέρει πως είσαι έδω και θάρθη άπόψε μ' ένα χωροφύλακα να σου πάρουν τó κεφάλι. — Νά φύγω; πως να φύγω, που δέν μπορώ να σείσω τó ποδαρι. Αυτή μ' έσήκωσε 'ς τά χέρια της και μ' έσυρε όσο μπορούσε μακριά άπό τόν τόπο που ήμουν. Γύρισε 'ς τή σπηλιά να πάρη ό,τι έμειν' εκεί 'δικό μου για να μην τώθρουν σημάδι, μά δέν γύρισε πειά ή δύστυχη...»

Και ένώ μου έλεγε αυτά με τρεμουλιασμένη φωνή ó λαθωμένος ληστής, ανοίγει με μιάς ή πόρτα και μπαίνει ó Μίλτος. Ποτέ δέν θά ξεχάσω τήν όψη του. Τά μάτια άγρια, τά μαλλιά σηκωμένα, τά γένηια του, τά χέρια του, τά ρουχά του ματωμένα άπ' τó αίμα τής κόρης του. 'Ητον τρελλός σωστά τέσσαρες μήνες. 'Υστερα έγεινε καλά, μά τούμεινε πάντα μιά μελαγχολία, ως που πέθανε ύστερα άπό δυό χρόνια με τόννομα τής Κατερίνας 'ς τó στόμα. 'Εμένα μ' έλύτρωσ' ό Θεός άπό τó θάρος που θά είχα 'ς τή συνείδησί μου αιώνια. Τό δικό μου θόλι είχε πάρη μόνον τó μανίκι τής κάπας. 'Η Κατερίνα σκοτώθηκε άπ' τó χέρι του πατέρα της.

Δ'

'Ο ένωμοτάρχης κενώσας έκ νέου τó ποτήριόν του ήναψε και πάλιν άπό του λύχνου τó έν τή φορτ' τής διηγήσεως σθεναρόθεν σιγάρον. 'Εσίγησε και έσιγώμεν πάντες θαθέως συγ-

ΜΙΣΕΛΙΝΑ

(Συνέχεια από τη σελίδα 14)

ριστή.

Κ' οί δυό κυττάχτηκαν τότε επί πολλή ώρα κι' ένα δάκρυ κύλησε στά μάτια του γέρου.

'Η μικρούλα είχε ξαναρχίσει να παίζη.
— Είχα όρκιστή να μη σε ξαναϊδω ποτέ, ψιθύρισε ó Ζάν-Λουί. Μά δέν μόρεσα να κρατήσω τόν όρκο μου ως τó τέλος. Πριν να φύγω για πάντα άπ' αυτόν τόν κόσμο, ήθελα να μάθω τί άπόγινες... Δέν θά θυμώσης γι' αυτό, Μισελίνα.

'Εκείνη του έδωσε τó χέρι της.
— 'Οχι, του άπάντησε. 'Εχουμε τώρα κι' ó ένας κι' ó άλλος άσπρα μαλλιά και ó καλός Θεός που μάς βλέπει άς μάς κρίνη. Μου χρωστούσες—έπρόσθεσε—τή σημερινή εύτυχία, τήν εύτυχία να σε ξαναϊδω και να σου πώ: Ζάν-Λουί, σ' αγαπούσα...

— Μ' αγαπούσες; φώναξε ó Ζάν-Λουί. Τότε γιατί; Και κούνησε θλιωτέρα τó κεφάλι του νοιώθοντας όλον τόν πόνο του χαμένου έρωτά του να ξαναγυρίζη μέσα στην καρδιά του.

'Εκείνη κατάλαβε τή σκέψη του.
— Μή λυπάσαι για τίποτε, του είπε. 'Εμεινες τίμιος άνθρωπος... Κι' αυτή ή θυσία τών καρδιών μας μάς κάνει σ' αυτήν τή γλυκειά ώρα περιήφανους γιατί έκτελέσαμε τó καθήκον μας, αυτή μάς κάνει να μπορούμε να δίνουμε τά χέρια μας χωρίς να κοκκινίζουμε. Κι' αυτή τέλος μου έπιτρέπει να κάνω αυτήν τήν έξομολόγησι, τήν όποία σου χρωστούσα, φτωχέ φίλε, που ύπόφερες τόσο...

Και, καθώς ó Ζάν-Λουί άπόμεινε εκεί, χωρίς να λήη λέξι, μαντεύοντας τά πάντα εκείνη τήν ύστατη ώρα, ή Μισελίνα έπρόσθεσε μ' ένα γλυκό και μελαγχολικό χαμόγελο:

— Τό ξέρω καλά πως δέν είμαι πειά παρά μιά γρηά ασκημη και μαραμένη. Μά θέλω να πάρης αυτή τή φορά μαζύ σου τó καλύτερο και τó πιο αγαπημένο χάδι τής καρδιάς.

Και, γυρίζοντας προς τήν έγγονή της, τής φώναξε:

— Μισελίνα!

'Η μικρούλα πλησίασε.
Τότε ή γιαγιά Μισελίνα τήν έπηρε στην άγκαλιά της και, άπλώνοντάς τήν προς τó γέρο, του είπε:

— Φίλησέ τήν για μένα!

Και σιγά-σιγά ψιθύρισε: Αυτός ó μικρός άγγελος πληρώνει τó πιο αγαπημένο χρέος τής γιαγιάς της.

'Ο Ζάν-Λουί πήρε τó κοριτσάκι στην άγκαλιά του. Τό κύτταξε επί πολλή ώρα σαν ναθελε ν' άποτυπώση τήν εικόνα του στην καρδιά του. Τό φίλησε δυό φορές γλυκά, κι' έπειτα άφοι τó άπόθεσε στην άγκαλιά τής γιαγιάς του, είπε με δακρυσμένα μάτια:

— Αντίο!

Και, χωρίς να γυρίση πειά τó κεφάλι του, έφυγε...

ΦΕΡΝΑΝ ΜΠΕΣΣΙΕ

ΤΟ ΛΥΚΟΦΩΣ ΤΗΣ ΓΚΡΕΤΑΣ ΓΚΑΡΜΠΟ

(Συνέχεια από τη σελίδα 50)

είμαι μόνο ή Γκρέτα Γκάρμπο, είμαι και μιά γυναίκα που θέλει να ζήση όλες τις ζωές που νοιώθει μέσα της. Μέσα μου νοιώθω να στενάζη ή σύζυγος, ή μητέρα, ή έλεύθερη γυναίκα. Μά δέν μπορώ πειά να βγώ άπό τήν προσωπικότητα που μου έπέβαλαν και που δέν είνε όλωσδιόλου δική μου. Δέν είμαι μόνον ή Γκρέτα Γκάρμπο. Είμαι και μιά γυναίκα. Και σαν τέτοια είμαι πολύμορφη!...

Καθώς βλέπετε, ή «Σφιγξ του Χόλλυγουντ» έχει θαθεία έπίγνωσι τής τραγωδίας της. Κι' αυτό τήν όδηγεί μοιραία στό λυκόφως τής δόξας της. Δέν δοκιμάζει πειά τίποτε άλλο παρά μιά άνέκφραστη άηδία για όλα. Μόνη της δολοφονεί τόν έαυτό της για να ζήση μιά άλλη ζωή. Μά για μάς δέν ύπάρχει, δυστυχώς, παρά μόνο ως Γκρέτα Γκάρμπο κι' έτσι, σκοτώνοντας τήν Γκρέτα Γκάρμπο, ή μεγάλη καλλιτέχνις θά χαθή άπό τά μάτια μας, θά πάψη να ύπάρχη για μάς, άδιάφορο άν αυτή θά ζή με μιά άλλη μορφή. Κι' αυτό δέν τó θέλει κανείς άπό τούς αναρίθμητους θαυμαστάς της.

ΤΖΩΝ ΜΑΚ ΚΕΝΝΕΤΥ

κεκινημένοι έκ τής φοβεράς Ιστορίας. Και έν μέσω τής πενήθιμου εκείνης σιγής ήκούσθη αίφνης ως τελευταία άντηχη σις τών λόγων του ένωμοτάρχου πέραν άπό τής συστάδος τών πλατάνων ή γοερά του νυκτοκόρακος κραυγή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ